

K ODRÁŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

Příprava a vedení prvních operací na počátku války za použití konvenčních a jaderných prostředků jsou velmi mnohostranné objekty poznání. V procesu vývoje vojenského umění se v nich odrážejí stále nové souvislosti a vztahy.

V současné přípravě velitelů a štábů je výrazná pozornost věnována zvládnutí organizace a vedení prvních obranných operací k odrážení agrese nepřítele a útočných operací k jeho zničení. Tato problematika je řešena na hlavních opatřeních operační přípravy, na kterých se procvičuje komplexně. Nejvyšší jejich formou jsou operační cvičení s účastí vojsk, která postihují přípravu a vedení obranné i útočné operace a zároveň rozvíjejí teorii vojenského umění.

Operační cvičení poskytují bohatý materiál k rozpracování mnohých otázek operačního umění a vytvářejí jeho základnu. Na druhé straně získané poznání umožňuje zpětně zdokonalovat praxi, která je v tomto směru určujícím kritériem objektivnosti vojenskoodborných poznatků operačního umění. Tím více platí uvedená zásada při zkoumání teoretických jevů operace, které skutečně v době míru není možné ověřit.

Závěry z rozborů operačních cvičení, kde se odrážejí současné zdůvodněné poznatky vojenského umění, zcela přesvědčivě dokazují, že objektivní hodnocení charakteru konkrétních podmínek soudobých operací vedených na počátku války je možné jen tehdy, vycházejí-li z teoretických znalostí podstaty, charakteru povahy, možností vlastních vojsk i nepřítele. Současně ale také z praktických zkušeností, analýzy vypracované na základě operačních cvičení. Obsah teoretických závěrů vychází z praktických výsledků operačních cvičení, v jejichž průběhu se otázky odrážení agrese nepřítele a přechodu vojsk do útočné operace po splnění cílů obranné činnosti procvičovaly. Jednak se nejvíce přibližují konkrétním procesům vedení operací na počátku války, ale také vytvářejí podmínky a prostor k osvojení si vědomostí, jež lze získat pouze z tohoto zdroje poznání.

S modernizací technické základny operace (boje) budou nepřetržitě vznikat nové problémy, v důsledku kterých teorie přípravy a vedení současné operace nebude nikdy úplná. Také podmínky, v nichž je veden ozbrojený zápas na počátku války, jsou v důsledku toho stále složitější a jsou příčinou, proč v souladu s vědeckotechnickým pokrokem je potřeba stále zdokonalovat, zvyšovat a prohlubovat vědomosti o způsobech vedení zvláště prvních obranných operací. Domnívám se, že je to především proto, že právě výsledky prvních operací mohou zásadně ovlivnit další průběh války.

V článku se pokusím zobecnit některé poznatky z operačních cvičení s obrannou tematikou, ale také některé způsoby přechodu do útoku po splnění cílů obranné operace.

Zkušenosti potvrdily, že je účelné agresí nepřítel odrazit na směr jeho hlavního úderu přechodem části sil i prostředků do obrany, čímž vzniknou výhodné podmínky k utvoření a přechodu velkých úderných uskupení vlastních vojsk do útoku na výhodných směrech.

V průběhu některých cvičení bylo procvičováno odrazení agrese nepřítel silami a prostředky vojsk přikrytí s přechodem hlavních sil (po dvou až třech dnech) do útočné operace.

Na základě vzniklé konkrétní situace na počátku války, v podmínkách současných bojových možností obou stran, může být agrese nepřítel odražena také střetným sražením.

Odrazení agrese nepřítel, které odpovídá současnému pojetí a skutečné realitě, spočívá ve zdůvodněném přechodu uskupení vlastních bojeschopných sil a prostředků na počátku války do obrany. Princip plnění úkolu tímto způsobem vyžaduje vést obranu silami a prostředky, které jsou k okamžitému bojovému použití a současně uskutečnit opatření operačního a mobilizačního rozvinutí vojsk. Po splnění cílů obranné operace a po vytvoření úderných uskupení přejít, zpravidla v součinnosti se sousedem, do útoku.

Podstatně složitější budou podmínky při vedení prvních operací za použití jaderných zbraní. Je zřejmé, že důsledky nepřátelských jaderných úderů na naše vojska budou v době odrazení agrese značné a není možné je podceňovat. Zkušenosti již z dřívějších operačních cvičení, komplexních štábních nácíků svědčí o tom, že po prvním jaderném úderu nepřítel může front ztratit 20 až 35 % živé síly, bojové techniky, zbraní a materiálu. Přitom bojová síla některých armád může být snížena o 30 až 60 % a ztráty jednotlivých svazků mohou dosáhnout více jak 70 %. V takovém případě bude prvořadým úkolem co nejdříve obnovit velení, získat údaje a přehled o situaci u vojsk, přijmout opatření k zabezpečení další činnosti, organizovat obnovu bojeschopnosti a v nejkratší možné době odstranit následky. Na směrech, kde bude situace umožňovat vést aktivní činnost, je třeba zahájit v součinnosti s dalšími bojeschopnými silami plnění úkolu.

Při odrazení agrese v podmínkách použití pouze konvenčních zbraní bude činnost vojsk na počátku války zabezpečována palebným ničením se současnou jejich rozhodnou činností v pásmu přikrytí a také v jednotlivých obranných pásmech v hloubce k udržení stanovených prostorů, postavení a důležitých objektů. Tím bude zabezpečeno dokončení mobilizačního a operačního rozvinutí hlavních sil i prostředků a jejich zasazení. Příčinou přechodu vojsk do obrany v podmínkách nedokončeného rozvinutí sil a prostředků může být také překvapivé napadení nepřítel.

Při zahájení války s převapením, můžeme-li takovou variantu v dnešních podmínkách vyspělé techniky ještě připustit, vzniká pro štáby i vojska složitá situace. Nepřítel, který bude v převaze, může již od samého začátku vyvíjet vzdušnými a pozemními silami aktivní činnost, zatímco naše vojska budou vést obranu jen těmi bojeschopnými silami a prostředky, které jsou k okamžitému bojovému použití.

Štáby všech stupňů při nenadálém napadení v co nejkratší době zaujmají místa velení a vojska určené čáry, prostory, plní úkol přímo ze stálých posádek, prostorů vyvedení ve výcvikových prostorech i cvičení. Prostředky PVOS, PVO pozemního vojska, vyčleněné síly i prostředky frontu k účasti v protivzdušné operaci na válčišti a k vedení úderů na cíle prvního pořadí jsou uváděny do plné bojové pohotovosti a ihned plní stanovené úkoly. Jednotky Pohraniční stráže včas zaujmají opěrné body na státní hranici a zahajují úporný boj o udržení přechodů.

Vyčleněná vojska k přikrytí jsou co nejrychleji přesunována do určených prostorů, snaží se předejít nepříteli v rozvinutí na výhodných terénních čarách. Tam, kde se to nepodaří, může dojít ke střetným bojům s cílem zajistit příznivé podmínky pro další úspěšné plnění úkolů. Vojska v přikrytí působí nepříteli maximální ztráty, vyčerpávají ho a nutí k předčasnému rozvinutí jeho hlavních sil. Tím umožňují organizovaný přechod do obrany bojeschopným silám a prostředkům v hlavním pásmu obrany. Současně pokračuje operační a mobilizační rozvinutí druhých sledů a záloh v hloubce. Část vojsk na státní hranici může vést také boj v obklíčení a poutat na sebe síly nepřítel, nebo uskutečňovat manévry silami a prostředky k zaujetí výhodnějšího postavení, obrany na ohrožených směrech a k vytvoření potřebného uskupení.

Průzkumné prostředky ve spojení s palebnými systémy přenášejí úsilí na území nepřítel, upřesňují objekty prvního pořadí ničení, zjišťují přísun, pravděpodobné směry zasazení záloh, přípravu a dobu vedení možných jaderných úderů.

Vedení obranné operace s nepřítel, který se na počátku války v důsledku převahy vklíní do naší obrany, a možnosti jeho zničení závisí v prvé řadě na složení a zachování bojeschopnosti vlastních vojsk, na možnostech rozvíjet útočnou operaci s využitím zasazení čerstvých sil z hloubky. Úspěch obranné operace ovlivní stav bránících se uskupení, umění vést odolnou a zejména aktivní činnost, schopnost změnit vzájemný poměr sil ve svůj prospěch. Při zahájení obranné operace poměr sil ve prospěch útočníka mu umožňuje volbu směrů, místa i času činnosti a vytvoření uskupení sil a prostředků k prolomení pásme obrany a rozvíjení útoku. V průběhu vedení obrany je nezbytné manévrem vojsky z úseků, na nichž nepřítel nevede aktivní činnost, usilovat o to, aby naše vojska využila této skutečnosti. Je to splnitelný úkol, jak to potvrzují zkušenosti např. ze cvičení Palcát-86, kdy část vojsk z úseků méně důležitých byla přeskupena na ohrožené boky průlomu. Vyvedení a přesun těchto součástí je nutné uskutečňovat rychle a utajeně. Doba, kdy se vojskům při vedení úporné obrany a vykonávání dovedného manévru i rozhodného narůstání úsilí v hloubce podaří vyrovnat poměr sil a prostředků, bude nejvýhodnějším obdobím pro přechod k aktivní činnosti — vedení protiúderu.

K vytvoření příznivých podmínek pro zničení útočícího nepřítel aktivní činností v obraně je důležité zachování maximální bojeschopnosti vlastních vojsk i udržení úseků na bocích průlomu, který se nepřítel snaží rozšířit do stran a

hloubky. Na cvičení Palcát-86 byla vytvořena poučná operační situace před provedením protiúderu. Potvrdilo se, že v případě, kdy nepřítel již vyčerpal možnosti narůstání úsilí do hloubky obrany, jeho hlubší operační zálohy nejsou k použití v krátkém čase, vzniká příhodný okamžik pro protiúder.

Úspěch protiúderu, vedeného s cílem zničit vklínivšího se nepřítel, v mnohém závisí na efektivnosti jaderného a palebného ničení a také na manévru vojsky. Zvláštní pozornost v tomto období je zapotřebí věnovat ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení, průzkumných palebných systémů a nepřítel v hloubce s cílem nedopustit přísun záloh.

Při protiúderu s předpokladem současného přechodu do útočné operace se jeví účelné uskutečňovat jej [ve vzájemné součinnosti] na několika směrech. Praktické poznatky svědčí o tom, že protiúder vojsk vedený z různých směrů zasadí nepříteli úder jak do jeho boků, tak zejména do týlu. Např. na cvičení Palcát-86 bylo úsilí soustředěno na směr předpokládaného hlavního úderu. Takový protiúder je neúčinnější i proto, že zpravidla boje nepřátelského uskupení jsou odkryté a také nejzranitelnější. Manévr vojsky a soustředěné palebné ničení nepřítel na směr hlavního úderu v době protiúderu napomůže rychlému přechodu úderných uskupení do útočné operace, aniž by docházelo k přerušení mezi ukončením protiúderu a pokračováním v útočné operaci. Je nezbytné zabezpečit neustálé narůstání úsilí. Aktivní činnost vedenou ve vysokém tempu je třeba dále rozvíjet také proto, že nepřítel v daném okamžiku nemá dostatek času na organizaci odolné obrany, přísun a přeskupení vojsk z pasivních úseků fronty, nebo z hloubky.

Jednou z podmínek úspěšného rozvíjení protiúderu v útočnou operaci je aktivní činnost vojsk v dotyku, která využívají úspěchu zasazených sil, a to především na jejich bocích. Někdy může být nezbytné uskutečnit manévr útvarů a svazky prvního sledu, aby byly vyvedeny a přeskupeny na směr hlavního úderu. Nejdůležitější podmínkou úspěšného vedení aktivní bojové činnosti při protiúderu je široké uplatnění manévru silami a prostředky. Jsem toho názoru, že v tomto případě manévr chápeme jako přenášení paleb (úderů) na nové prostory a objekty, přesuny a přeskupení vojsk i prostředků na nové směry k vytvoření potřebného uskupení, jeho výhodnějšího rozmístění, efektivní a dovedné využití všech sil i prostředků ke zničení nepřítel. Po přeskupení je účelné, aby vojska přecházela do útoku z chodu, vzápětí po palebném ničení.

Vytváření podmínek k přechodu do útoku po protiúderu je tvůrčí, mnohostranný, složitý proces. V jeho průběhu uplatňujeme všechny znalosti a dovednosti vojenského umění, zejména sladění využití bojeschopných sil a prostředků. Přechod do útoku musí bezprostředně vycházet z protiúderu a plně využít palebného ničení nepřítel. Přitom je vhodné, aby přesun z hloubky a zasazení svazků úderného uskupení byly časově sladěny a zahajovaly mohutný úder současně se zasazením vojsk sousedů.

Po odražení agrese je soustředění úderných uskupení na nejdůležitějším směru útoku realizováno rychlou činností vojsk, a tudíž i s menším rizikem jejich zničení, protože použití průzkumných palebných systémů nepřítel v této době je značně vysoké. To je také příčinou, proč má v době vytváření úderných uskupení po odražení agrese a jejich přechodu do útoku významnou úlohu čas. Proto hromadění sil a prostředků v tomto kritickém období vedení operace lze uskutečňovat jen na krátkou, nezbytně potřebnou dobu. K tomu bude nutné zahajovat manévr k soustředění sil i prostředků a jejich přeskupení v různé

době, vzájemně sladit činnost vojsk v dotyku s přisunovanými svazky z hloubky, aby mohly zahájit úder na nepřítele současně. Podle jejich vzdálenosti zpravidla tak, aby ve stanovenou dobu mohly (po nezbytném upřesnění úkolu a doplnění materiálem) ihned přejít do útoku. Sníží se tím jak ztráty, tak možnost pusbobení vysoce přesných zbraní nepřítele na vojska úderného uskupení.

Správné vyvození a určení přesné doby zahájení rozhodujícího mohutného úderu na nepřítele bude nutnou podmínkou úspěšného přechodu do útoku. Může jej ovlivnit výsledek protiúderu, jenž v některých případech vytvoří rychle se měnící složitou situaci. Také je potřebné brát v úvahu vzdálenost prostorů rozmístění svazků (svazů) a jejich činnost od zvolené čáry přechodu do útoku, protože řada z nich může ještě v této době vést boj, ničit nepřítele v obklíčení v hloubce sestavy vlastních vojsk atd.

Úder zahájený příliš brzy, bez vytvoření potřebných podmínek, může vést k zavázání vojsk do vleklých bojů, často i na podružném směru. Pomalé tempo útoku usnadní nepříтели postupně se odpoutat a v hloubce organizovat obranu. Opožděný úder může zase skončit neúspěchem v důsledku rozbití úderných uskupení vlastních vojsk ještě dříve, než vyrazí do útoku.

Zkušenosti ze cvičení Palcát-86 potvrzují, že nevhodnější je zahájit úder tehdy, když ještě vlastní vojska v dotyku po protiúderu poutají nepřítele aktivní činností a v důsledku toho se jeho vojska nestačila přeskupit, upevnit na dosažených čarách a přisunout hluboké operační zálohy.

Ke splnění tohoto úkolu je zapotřebí vytvořit silné uskupení na směru úderu a dosáhnout potřebné převahy. Výhodného poměru sil a prostředků docílíme, podle mého názoru, soustředěním úsilí, sladěnou účastí všech prvků operační sestavy, které do útočného pásma zasazujeme po přeskupení a zejména stanovením **užších pásem** při přechodu do útoku. Velký význam může mít využití úspěchu vojsk sousedního svazu. Z předchozích poznatků je zřejmé, že do útoku (po odražení agrese nepřítele) mohou vojska přejít zpravidla z chodu, úderná uskupení budou vytvářena v omezené době a že bude značně znát nerovnoměrná činnost vojsk, diferencovanost v rozdělování sil i prostředků k uspořádání bojových a operačních sestav a soustředění úsilí vojsk z hlediska cílů, času a místa. Domnívám se, že při organizaci vytváření úderného uskupení je proto třeba přihlížet k vyřešení těchto otázek:

- zplánovat (upřesnit) zasazení úderného uskupení,
- stanovit způsob soustředění potřebných sil a prostředků, možnosti jejich doplnění,
- určit způsob a pořadí začlenění posilových a podpůrných prostředků,
- organizovat spojení, velení a všestranné zabezpečení,
- určit základní otázky součinnosti.

Úderná uskupení po odražení agrese nepřítele jsou vytvářena zpravidla ze svazků prvního sledu vševojskové armády (armád), zesílených armádními a frontovými prostředky, svazků druhého sledu armády (armád) vševojskové zálohy nebo i kombinací vojsk prvního a druhého sledu. Ve zvláštním případě může být také vytvořeno z armády druhého sledu frontu, jak tomu bylo např. v průběhu cvičení Dukla-82. Rozhodující zásadou přitom vždy bude zasadit úderné uskupení na směru, kde je předpoklad největšího úspěchu.

Úderné uskupení můžeme charakterizovat jako účelné, cílevědomé vytvoření uskupení několika vševojskových svazů, svazků a útvarů druhů vojsk a speciálních vojsk na rozhodujících směrech útočné operace. Formování těchto usku-

pení v souvislosti s odražením agrese nepřítele bude mít řadu specifík. Jde o bezprostřední vliv ztrát osob, bojové techniky a zbraní po několikanásobném předchozím odražení útoku nepřítele, který byl v převaze, nerovnoměrné rozmístění vojsk a o časové možnosti zaujímání sestavy na směru úderu.

Je nutné, aby operační sestava a vytvořené úderné uskupení odpovídaly zámyslu útočné operace a zabezpečovaly rychlé, efektivní a spolehlivé jaderné a palebné ničení nepřítele, uskutečnění plánovaného manévru, těsnou součinnost, spolehlivé velení a minimální ztráty.

V důsledku dynamičnosti a složitosti situace bude mít vliv na způsoby vytváření a použití úderných uskupení v útočné operaci po odražení agrese rychlá analýza situace, její předvídání, včasná opatření k přeskupení sil i prostředků a jejich soustředění na rozhodující směr úderu.

Považuji za nutné zdůraznit, že je zapotřebí dále zdokonalovat způsoby odražení agrese nepřítele a v souvislosti s tím i formy přechodu do útoku po splnění prvního úkolu, hledat nové metody především jak zmařit jeho útočný zámysl, narušit a nedovolit mu organizovaně přejít do obrany pro rozbití úderných uskupení.